

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

IN ROBERTI|| BELLARMINI SOCIETA-||TIS IESV, SECVNDVM TOMVM||
CONTROVERSIARVM,|| TRIPLEX INDEX:|| - PRIMVS scriptorum omnium in
hoc volumine|| citatorum;|| ALTER difficiliorum locorum sacræ Scripturæ||
passim explicatorum;|| TERTIVS verò præcipuarum rerum, ac
senten-||tiarum, quæ in omnibus illis ...

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, 1599

VD16 B 1607

A.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54088](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54088)

**PRAECIPVARVM
RERVM AC SENTENTIARVM,
QVAE HIS QVINQVE CONTROVERSIIS
secundi Tomi continentur.**

*Numerus prior controuersias generales, posterior
verò paginas indicat.*

A.

Aaron.

- A**RONIS filij, & nepotes, aliiq̄ue posteri tantum sacerdotes propriè dicti esse poterat. Bellarminus Tomo II. Controuersia generali prima. Pag. 140. & 142. Item Controuersia 3. pag. 624. & 632
- Aaronis sacerdotium fuit multorum, qui per mortem sibi inuicem succedebant. 3. 641
- Aaronis sacerdotium differebat à sacerdotio Christi, & Melchisedech. 3. 641. 644. 645. 655. & 744
- Christus non erat sacerdos secundum ordinem Aaron, neq̄ sacerdotium Aaronicum obtulit. 3. 634. 611. 656. & 657. Excellentia Christi supra Aaronem. 3. 653
- Ad sacerdotium Aaronis valde se efferebant Hebraei. 3. 633
- In sacerdotio Aarónico erat sacrificium panis & vini, sed ut pars quaedam, & quasi condimētum alterius sacrificij; non autem ut sacrificium principale. 3. 655
- Aaronis sacrificium tam cruentum, quàm incruentum. 3. 655
- In sacrificio Aarónico panes, qui offerebantur cum animalibus, semper conspergebantur oleo, & ut plurimum, infiebant lagana. 3. 655
- Aaronis sacrificium cruentum, & sub specie animantium occisorum. 3. 611. & 655. fuit etiā typicum, seu representatiuum. 3. 656

Aaronis

- Aaronis sacrificium imperfectum fuit, nec potuit consumari
sacrificatos. 3.656
- Aaronis sacrificium conueniebat cū sacrificio Melchisedech,
quod vtrunque erat typicum: sed differebat in specie typo-
rum. Aaronis enim typus erat cruentus; Alterius autem in-
cruentus. 3.656
- Aaronis mors. 4.346

Abel.

- ABELIS sacrificium non fuit Sacramentum. 1.249
- Sed fuit figura Eucharistiæ. 3.675. & 689
- Vt sacrificium non valuit ad expiationem peccati. 1.257
- Abelis, & Cain sacrificia, prima fuerunt ad Dei cultum. 3.730

Abraham.

- ABRAHAM semper cum honore nominatur. 5.137
- Abraham vnus Dei fidelissimus cultor. 5.138
- Abraham quare plures vxores simul habuerit. 5.137. vide v. Po-
lygamia.
- Abraham duxit vxorem, filiam fratris sui. 5.263. 264
- Abrahæ vera vxor fuit Agar. 5.139. 140
- Abrahæ coniugium cum Agar non fuit peccatum, sed myste-
rium. 5.136. & 138
- Abrahæ soror dicitur Sara, de more scripturarum, quia con-
sanguinea eius erat. fuit autem illa neptis ex fratre, non so-
ror germana. 5.280. & seq.
- Abrahæ iustificatio. 1.236. 246. 254
- Abrahæ data est circumcisio in signaculum iustitiæ fidei, vt
esset Pater omnium credentium. 1.77. 214. 246. & 254
- Abrahæ sacrificium in voluntate tantum fuisse dicitur. 3.758.
& 759

Absolutio.

- ABSOLVTIO sola vt instrumentum Dei, vel actiones Pœni-
tentis cum absolutione coniunctæ, non vt actiones huma-
næ sunt, sed vt instrumenta Dei, sunt causæ efficientes re-
missionis peccatorum. 4.34. 103
- Absolutio, non vt actio quædam sacerdotis est; sed vt instru-
mentum Dei, gratiam iustificantem efficit. 4.100
- Vis sacramentalis, quæ efficienter, atque instrumentaliter
concurrit ad remissionem peccatorum, propriè ac præcipuè
in

- in verbo, quod sacerdos Dei nomine pronunciat dum absoluit, constituitur. 4.49. vide etiam 103. & Actiones Pœnitentis solùm concurrunt ad remissionem peccatorum efficiendam, quatenus vim sacramentalem à verbo absolutionis à quo formantur, participant. 4.50
- Absolutio** est peccati ipsius (quo quasi vinculo peccator confectus tenebatur) relaxatio. 4.60
- Absolutio** à sacerdote impendi non potest; nisi signa doloris aliqua conspiciantur, & nisi manifestatio aliqua doloris præcedat. 4.106
- Et qui signa doloris ostendunt, etiamsi fortè loqui nequeant; vel sensu careant, dummodo constet eos desiderasse Sacramentum pœnitentiæ, rectè ab Ecclesia absoluuntur. 1.207.241. 4.165
- Absolutio** in veteri Ecclesia non solùm surdis, sed etiam iis, qui ob vim morbi extra se positi erant, conferebatur. 4.251
- Absolutio** sacerdotalis eam vim habet iustificandi, vt multi damnentur, quòd antè moriantur, quàm à sacerdote absolui potuerint. 4.251
- Absolutio** à mutò, vel ab absente conferri non potest. 5.113
- Absolutio** sacerdotis superueniens iam contrito, non est frustra, quia Sacramentum auget gratiam, & pœnam temporalem remittit; & nemo scire potest se veram contritionem habuisse; & per votum Sacramenti suo tempore suscipiendi, gratia reconciliationis accipitur. 4.208
- Absolutio** sacerdotis superueniens iam contrito, & corà Deo absoluto non est falsa; quia Minister illis verbis nihil aliud significat, nisi se, quod in se est Sacramentum absolutionis, impendere. 4.208
- De Paulo iustificato ante Baptismum. 4.198.199
- Absolutio** nihil confert, si sine fide percipiatur. 1.278
- Absolutio** qua de causa repeti potest. 1.279
- Absolutionis** sacramentalis figura fuit Lazari solutio. 4.260. 261
- Absolutionis** forma est hæc: Ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amè. quæ autem adiunguntur, sunt piæ quædam preces. 4.25
- Absolutionis** ritum aliquè ferè omnes Aduersarij agnoscunt, licet

- licet de vi, & efficacia, de Ministro, & aliis controuersia sit inter nos, & illos. 4. 48. qua verò de causa Lutherani Absolutionem requirant. 4. 191
- Absolutionis ritus externus, & sensibilis, cum promissione remissionis peccatorum in Euangelio fundatus, ipsis etiam aduersariis testibus. 4. 54. 55. 56. 57. 58. & 67
- Habet etiam mandatum diuinum. 4. 60. 68
- Absolutionis ritus confertur etiam cum definitione Sacramenti. 4. 60
- Absolutionis verba, si de sono, & numero syllabarum agatur, nulla sunt verba determinata, quæ ad Sacramenti essentiam necessario requiruntur: si verò de sententia verborum, verba sunt determinata, & ex diuinis literis depròpta. 4. 99
- Absolutionis verba, Absoluo te à peccatis tuis, si mutarentur, dummodo eandem sententiam exprimerent; vt remitto tibi peccata tua, vel remittuntur tibi peccata tua, nihil de sacramentali perfectione decederet. 4. 92
- Absolutionis verba cum sint signum, & causa remissionis peccatorum, sine vllò dubio ad essentiam Sacramenti pœnitentiæ pertinent. 4. 92
- Absolutionis verba, veræ caremoniæ sunt (non conciones vt vult Calvinus) & sunt actiones externæ ad significandam, & efficiendam iustificationem, atque ad Deum eo ritu colendum à Christo institutæ. 4. 68
- Absolutionis verba, voce corporali à sacerdote pronunciata, sunt vnum ex signis sensibilibus Pœnitentiæ à Deo institutis. 4. 68. & 70
- Absolutionis verbum, quia defuit in illa Pœnitentia, quam Christus, & Ioannes Baptista prædicarunt, idcirco dicimus non fuisse Sacramentum. 4. 74
- Absoluendi potestas ex auctoritate, data Apostolis eorumq; successoribus. 4. 244. & seq.
- In sola absolutione, qui posuerint essentiam Sacramenti Pœnitentiæ. 4. 30. 92. 93. 97. & 98
- Responsiones ad eorum argumenta. 4. 102. & 103
- Per absolutionem applicatur nobis virtus sanguinis Christi. 4. 87. & vera medicina peccatorum. 4. 31
- Per absolutionem remittuntur peccata, Deo nimirum Christi merita per sacerdotum ministerium applicante, idque gratis,

gratis, non ob meritum, vel dignitatem contritionis. 4.16
 Per absolutionem sacerdotis verè remittitur pœna æterna,
 (licet antea per veram contritionem fuerit remissa, vel fue-
 rit mutatus ille reatus pœnæ æternæ, in reatum pœnæ tem-
 poralis) quia in voto, & pacto huius absolutionis remissa
 fuerat. 4.207. & 208

Per absolutionem sacerdotalem, remittitur quidem culpa, &
 pœna æterna, sed non tota pœna temporalis alterius vitæ.
 4.357.377. vide etiam 4.338. & 339

Remissio peccatorum per absolutionem, pendet aliquo mo-
 do ab enumeratione, quæ fit in Confessione coram sacer-
 dote. 4.336

Verè absoluitur, & absolutus creditur, qui vel propter obli-
 uionem, vel propter ignorantiam, vix minimam partem
 suorum criminum aperiat sacerdoti. 4.335

Ante absolutionem pœnitentibus olim imponebantur, & ab
 illis explebantur opera laboriosa, seu satisfactionis, quæ
 nō tam ad culpam, quàm ad pœnam temporalem expian-
 dam referri consueuerunt. 4.356

Sine sacramentali absolutione, homo non potest Deo recon-
 ciliari, quæ quidem necessaria est in re, vel in voto. 4.207.
 vide etiam 4.31.192.193. & seq. Similiter v. Confessio.

Abstinencia.

ABSTINENTIA à carnibus feria VI. est optimum signum
 distinguens Catholicos ab hæreticis. 1.329

Accidens.

Vide infra verbo Species.

ACCIDENS vnum, in alio esse potest, vel quia mediante illo
 est in substantia, vel quia perficit operationem alicuius al-
 terius accidentis. 1.270

Accidentis esse, est inesse; & accidens non tam dicitur ens,
 quàm entis. 3.413. explicantur aliquæ propositiones quæ
 huc faciunt. 3.415

Ad Accidentis essentiam non pertinet inhærentia in subiecto;
 vnde accidens sine subiecto esse potest. 3.414

Accidentia sunt entia imperfecta, & habent triplicem ordi-
 nem ad substantiam. 3.413

Accidentia habent propriam essentiam, & propriam existen-
 tiam.

- tiam distinctam ab existentia subiecti. 3.415
- Accidentia in Sacramento Eucharistiæ sunt in alio vt in conseruante, & non inhaerent. 3.416
- Accidentia in Sacramento Eucharistiæ, sunt in se, & non subsistent, quia sunt in se negatiuè, non positiuè. 3.417
- Accidentia sola in Eucharistia locum habent rei continentis. 3.376
- Accidentia illa licet non sint in subiecto: tamen per se subsistent more substantiæ, & à Deo sustentantur modo supernaturali. 3.617
- Accidentia panis sola, pertinent ad rationem Sacramenti Eucharistiæ. 3.173.400. significatio autem, & representatio, est in accidentibus, non in substantia. 3.658
- Accidentia panis in Eucharistia, quid naturaliter significant, & quid supra ordinem naturæ. 3.411
- Accidentia omnia remanent post mutationem panis in corpus Christi, in Sacramento Eucharistiæ. 3.367
- Accidentium subiectum in Sacramento Eucharistiæ est quantitas. 3.371.414
- Accidentium natura aliquando substantia appellatur. 3.259
- Transaccidentatio non datur in mysterio Eucharistiæ. 3.373

Actio, & actus.

- Actio sacramentalis eleuatur à Deo ad attingendum effectum supernaturalem, nempe gratiam. 1.226.227
- Actio sacramentalis propriè est actio Ministri dantis Sacramentum, non actio suscipientis. 1.226. atque ibidem vide de virtute sacramentali, quæ aliquando est in elemento, aliquando in verbo, aliquando in utroque. 1.226.227
- Actiones externæ sumunt speciem suam à fine, & intentione. 1.337
- In qua parte, vel in quo instanti actionis sacramentalis fiat iustificatio. 1.223.231
- Non agit contactu id, quod non agit per actionem suam propriam, & naturalem. 1.227.238
- Actus idem non potest esse proprius, & elicitediuersarum virtutum: potest tamen ab vna elici, & ab alia imperari. 3.623
- Actus elicited, externus, & imperatus virtutum. 1.315
- Actus

Actus interni, & externi Deo placent. 1.328.329
 Per actus exteriores consumantur virtutes. 1.329

Adam.

ADAMI Pœnitentia. 4.374
 Adami & Eux coniugium, significauit coniunctionem Christi & Ecclesiæ per modum figuræ. 5.72. & 86. item incarnationem Dominicam. 5.87. vide v. Matrimonium.
 Adami & Eux coniugium, non fuit Sacramentum propriè dictum. 5.72.86.87
 Cum Adæ filiis non fuit opus dispensatione Dei, vt coniungerentur cum fororibus; cum tale coniugium iurenaturæ prohibeatur, excepta summa necessitate generis propagandi. 5.280

Adoratio.

ADORATIO ex intentione potissimum pendet. 3.610
 Adoratio corporalis, est cultus Dei. 1.330
 Per adorationem aliquando non intelligitur quæuis adoratio, sed solennis, & publica per sacrificium propriè dictum. 3.692

Adulterium.

ADULTERIVM contra ius naturæ. 5.259
 Adulterium in Decalogo prohibetur, & iterum in Leuitico. 5.275
 Adulterium qua pœna puniebatur in lege veteri. 5.164.265
 In adulterium vxoris consentienti iungebatur olim pœna trium annorum. 5.187. & 188
 Adulteros occidi non iubet lex Euangelica. 5.164
 Adultera emendationem cupiens, retinenda est. 5.188
 Adulteram, an Dominus absoluerit à peccatis, vel à pœna lapidationis tantum liberaueit. 4.394

Adutus.

Vide infra v. Baptismus, vbi susipientibus Baptismus.
 ADULTI per fidem, & contritionem veram iustificantur, ante quam re ipsa ad Sacramentum Baptismi accedant. 1.235
 illisque fides propria prodest. 2.59.79
 Adulti cæci, surdi, & muti an baptizandi. 2.67
 Adulti cum baptizantur tria Sacramenta eodem de illis ministrantur.

nistrantur, Baptismus, Confirmatio, & Eucharistia. 1. 304.
& 309. 2. 163. 185. & 176

Adulterum probatio ante Baptismum. 2. 64

Adultis, cum baptizabantur, veteres non mutabant nomina
in Baptismo. 2. 141. 142

Adultis necessaria Communio, ut etiam cetera Sacramenta
post Baptismum. 2. 59

In Adultis ad fidem venientibus, quis ordo seruandus ante,
& post Baptismum. 2. 57

In Adultis ante perceptionem Sacramenti Baptismi, & alio-
rum Sacramentorum, requiritur fides, & Pœnitentia. 1.
10. 178. 180. 183. 210. 241. 2. 54. & 60. 4. 9. & 31. 59. 91. 170. & 221

Aegrotus.

ÆGROTI ungebantur, & nunc etiam ungentur oleo extre-
mæ vnctionis, ad sanandam animam, & aliquando etiam
sanatur corpus. 5. 12. & seq.

Ægroti per contactum fimbriæ Christi sanabantur. 3. 339.
342. vide 5. 11. & 12.

Ægroti à sensibus alienati reconciliari possunt, & in quò
casu; ut etiam baptizari, si Baptismo careant. 1. 207. 241.
4. 164.

Ægrotorum Cõmunicatio etiam in veteri Ecclesia, ut pluri-
mum fiebat in vna tantum specie, nempe panis. 3. 570

Incommoda, quæ orientur, si fieret etiam in specie vini.
3. 574

Pro Ægrotis asseruatur Eucharistia. 3. 430. 435. 436

Affinitas.

Vide v. Matrimonium, vbi de impedimento cognationis.

AFFINITATIS gradus in Leuitico prohibiti. 5. 241

Affinitatem ex fornicatione ortam, esse veram, licet paulo
sit imperfectior, quam ea, quæ ex legitimo Matrimonio
contrahitur. 5. 243. 292

Agens.

AGENTIS voluntarij, & rerum cæterarum differentia. 1. 163

Agentis alicuius, homo potest esse instrumentum multis
modis. 1. 161. & quibus modis utatur homo instrumentis.
1. 227.

D

Agnus.

Agnus.

AGNVS Paschalis fuit Sacramentum vetus. 1. 47. 85. &
114

Agnus Paschalis fuit figura Eucharistiæ; eiusque celebratio
fuit figura celebrationis Eucharistiæ. 3. 31. 472. 524. 550. 561.
600. & præsertim à pag. 663. & seq.

Circumstantiæ celebrationis Agni conferuntur cum cir-
cumstantiis celebrationis Eucharistiæ. 3. 664. 671. 672. itē
cum circumstantiis Passionis Domini. 3. 665. 666

Hæc figura Agni Paschalis impleta est in vltima cœna. 3.
670. vide etiam 3. 664

Agnus Paschalis cōparatur cum corpore Christi in Eucha-
ristia. 3. 37. 172. 216. 225. 229. 237. & 267

Agnus Paschalis non dicebatur tropicè Pascha, sed propriè.
3. 95

Agnus Paschalis non dicebatur antitypon Eucharistiæ, sed
typus. 3. 173

Agnus Paschalis res fuisset præstantior Eucharistia, si in ea
non verè Christi corpus contineretur, vt blasphemant
hæretici. 3. 35

Agnus Paschalis die 14. ad vesperam immolabatur. 3. 464. 466
664. vide v. Pascha.

Agni Paschalis Sacramentum non sustulit Christus, sed mu-
tauit in aliud verè, & propriè Sacramentum. 3. 733

Agni Paschalis celebratio sacrificiū quoddam fuit; cū vi-
ctima & sacrificium absolutè Agnus dicatur. 3. 668

Agnum Paschalem comedit Christus secundum ritum Mo-
saicum. 3. 710

Agnum, cū manducauit Dominus, legem obseruauit, non
figuram impleuit. 3. 665

ALLELVIA (quod significat laudate Dominum) canitur post
Graduale in Missa. & quando debeat cani. 3. 852

Alleluia, est canticum lætitiæ. 3. 852

Alleluia, hac voce vtebatur S. Paula ad virgines conuocan-
das. 3. 848

Altare.

ALTARE, quasi altum 3. 625

Altare soli. Deo vero, ritè erigi potest. 3. 625

Altare

- Altare id omne vocamus, vbi recipitur victima, per verba consecrationis effecta. 3.761
- Altare, locus sanctus. 3.269.272
- Altare vocatur sedes corporis Christi. 3.209
- Altare & sacrificium sunt relatiua. 3.625
- Altare Idolorum mensa Dæmoniorum appellatur. 3.707
- Altare & sacrificium schismaticorum. 3.816
- Altare visibile non requiritur ad sacrificiū spirituale. 3.677
- Altare aliquod, spirituale videlicet, in cælo esse, nemo negare potest. 3.882
- Altare istud cæleste, vel Christum ipsum significat; vel altare dicitur esse in cælo, quia recipiuntur ibi sacrificia, quæ Deo vero immolantur in terris. 3.882
- Altaris nomine intelligitur mensa Domini. 3.705. item Crux & Christus. 3.705
- Altaris nomen non vsurpabant Apostoli, & quare. 3.625
- Altare non consueuerunt erigi, nisi ad sacrificia propriè dicta. 3.625.705.723
- Altaria semper habuerunt veteres Patres ad Eucharistiam celebrandam. 3.724. & sequentib. vide quæ dicuntur 3.761
- Altaria hac de causa demoliuntur hæretici, quia intelligunt esse signa sacrificij propriè dicti. 3.723
- Altaria nō eriguntur Sanctis, sed in memoriam Sanctorum. 3.790
- Altarium consecratio. 3.831
- Altarium ritu, probatur sacrificium Missæ esse verum sacrificium. 3.723
- In Altari, & in vasis sacris agnoscunt corpus Domini Scripturæ, & Patres. 3.209.426.427.435. & seq.
- Non nisi in Altaribus consecratis, sacra Missarum solennia celebrari possunt. 3.831

S. Ambrosius.

- S. AMBROSIVS existimauit Ioannem in suo Baptismo vsu forma quadam verborum, videlicet: in nomine venturi Messie. 2.115
- S. Ambrosius incommodè videtur asserere, Baptismum colatum in nomine Christi, esse validum. 2.115

- S. Ambrosium posuisse formam quandam Sacramenti Confirmationis, diuersam ab ea, qua vtitur Ecclesia, falsum est. 2.193
- S. Ambrosium duo tantum Sacramenta agnoscere, est mendacium Kemnitij. 1.308
- S. Ambrosium in Actibus cap. 19. accipere Baptismum Ioannis propriè, Baptismum verò Christi impropriè, est mendacium eiusdem Kemnitij. 2.125.116
- AMEN. hæc responsio quid significet. 3.261.493.822. & 851
- Qui non magnificiunt amicitiam alicuius, facillè obliuiscuntur iniurias, quas illi fecerunt, sed cum reconciliari cupiunt, tunc ad memoriam redeunt omnes iniuriæ. 4.172
- Amicos Dei facit Caritas. 4.195
- AMANTIVM effectus. 3.218.219
- Amor proximi præceptus à Domino in vltima cœna, 3.673.675
- Amoris Christi pignus erga Ecclesiam, est Eucharistiæ Sacramentum. 3.340. & 547
- Cum Deus amat aliquem, amando facit bonum, & pulchrum, infundendo illi gratiam suam. 1.278
- ANABAPTISTARVM hæresis. 2.49. & 69. vide infra v. Baptismus, vbi de suscipientibus Baptismum.
- Anabaptismus est repetitio eiusdem Baptismi. 2.124.125
- ANANIAS imposuit manum Paulo, ad hoc vt visum reciperet. 2.157. & 200

Angeli.

- ANGELI creati cum bona voluntate, id est, cum Charitate. 4.202
- Angeli boni si fortè Sacramentum aliquod ministrarent, illud habendum esset ratum; At si Diabolus idem faceret, iterandum esset Sacramentum. 1.134.135
- Angeli fruuntur Verbo æterno in cœlo; & nos fruimur hic in Sacramento Eucharistiæ. 3.274
- Angeli superantur à sacerdotibus in potestate consecrandæ Eucharistiæ. 3.516
- Angeli per corpus assumptum non possunt propriè loqui. 1.135
- Angeli videri, & tangi dicebatur, cum in corporibus assumptis viderentur, & tangerentur. 3.218.408
- Angeli

- Angeli quibus formis apparuerunt in Testamento veteri. 3.
235.373.375. & 376
- Angelos in forma humana apparentes, vocabant homines,
verosq; homines esse credebant, & vt homines illos tra-
ctabant, Sancti illi Testamenti veteris. 3.125.227.411
- Angelos in corpore assumpto manducare, mirabile est. 3.
212
- Ab Angelis nostræ orationes dicuntur deferri ad Deū, quia
voces, aut verba nostra, sua intercessione Deo cōmendant.
3.882
- Per manus Angelorum nostrum sacrificium Missæ offerri
dicitur, & in cœlum deferri; quia ipsorum intercessione
iuuatur nostrum obsequium, & cultus, quem nos illi im-
molandi adhibemus. 3.882.883.886
- Angelicus hymnus; Gloria in excelsis Deo. 3.847

Anima.

- ANIMA rationalis est spiritus per se existens: & tamen in-
clusus à Deo in corpore mortis huius. 3.313
- Anima rationalis simul est in pluribus locis. 3.289
- Anima rationalis quomodo incipiat esse in materia addi-
ta per augmentationem corpori, quod informat, & simi-
liter quomodo desinat esse, quādo deperditur aliqua pars.
3.298
- Anima rationalis non dicitur cadere, cadente homine. 3.345
- Animæ apparitio. 3.288
- Animæ passiones, vt timor, cupiditas, dolor, & gaudium, &c.
moraliter quidē, nec bonæ, nec malæ vocari possunt; na-
turaliter autem bonæ sunt. 4.223.224
- Animas mortuorum hominum esse immortales, quomodo
probauerit Dominus. 1.255
- De eadem anima rationali, quomodo contrariæ relationes
dicantur. 3.299
- In Animam, quomodo agere possint Sacramenta, cū sint
res materiales. item quomodo ignis corporeus animas &
Dæmones vrat. 1.121. & 229.3.314
- ANNIHILATIO quomodo differat à Conuersione, & Crea-
tione. 3.353. item à Corruptione. 3.404. & 405
- Annihilatio confertur cum Eucharistia. 3.291

- ANTICHRISTVS prædicitur ablaturus iuge sacrificium; id est,
Missæ nostræ sacrificium. 3.678
- Antichristus colet Deum Mahuzim, non palàm, sed clam; &
Diabolum pro Deo colet in arce quadam munitissima. 3.
614. & 615
- Antichristum natum esse post annum Domini DC. commu-
niter Lutherani docent. 3.615. vide nostrum indicem pri-
mi tomi Controuersiarum. v. Antichristus.
- ANTIQUITAS doctrinæ est signum veritatis Catholicæ. 3.323.
& seq.
- ANTITYPON hæc vox nusquam accipitur pro exemplari, sed
pro imagine, quæ è regione respondet exemplari. vide l.
36. & fusè 3.206. item 3.248. 501. 502
- APPARITIONES Christi, factæ in terra, vel in aère propinquo,
diuersis sanctis viris; vt Petro, Paulo, Antonio, Gregorio,
& aliis. 3. à pag. 285. vsque ad 287. item 3.314

Apostoli.

- APOSTOLI vocantur dispensatores & ministri mysteriorum
Dei. 1.118
- Apostoli declararunt, & promulgarunt Sacramèta, non au-
tem instituerunt. 1.129
- Apostoli nunquam appellarunt Baptismum suum, quem a-
liis conferebant; cum tamen aliquando appellarent Euā-
gelium suum, quod aliis prædicabant. 1.151. 2.114
- Apostoli initio Ecclesiæ nõ vtebantur nominibus Sacerdo-
tij, Sacrificij, Templi, Altaris, & similiū, vt facilius distin-
guerent Christiana sacra, à Iudaicis. 3.716
- Apostoli multa fecerunt, & tradiderunt, quæ non sunt lite-
ris sacris mandata. 4. 76. 5. 84. vide etiam 1.97. 3.740. & 750
- Apostoli instituerunt aliquas cæremonias. 1.320. 324. 325.
& 334
- Apostoli à Spiritu sancto inspirati statuerunt, vt à ieiunis Eu-
charistia sumeretur. 3.836
- Apostoli composuerunt Symbolum. 3.861
- Apostoli instituerunt substantiales partes liturgiæ. 3.859
861
- Apostoli fuerunt testes Testamenti Christi in vltima cœna
conditi. 3.674
Apo-

- n; id est, 3.678
 clam; &
 fima. 3.
 om mu-
 em pri-
 e. 3.323.
 lari, sed
 vide i.
 in quo,
 egorio.
 riorum
 1.118
 non au-
 1.129
 quem a-
 ent Euā-
 51. 2.114
 acerdo-
 distin-
 3.726
 nt lite-
 o. & 750
 24325.
 nis Eu-
 3.836
 3.861
 3.859
 a cena
 3.674
 Apo-
- Apostoli reiecerunt à se munus ministrandi mensis, vt verbo
 Dei, & orationi diligentius instare possent. 5.93
 Apostoli quem ordinem seruabant in conuersione Gentili-
 um. 2.57
 Apostol à morte Christi vsq; ad Pentecosten, publicè loquu-
 ti non sunt. 2.29
 Apostoli post Ascensionem Domini, toti se ad orationem
 colligere soliti erant, & maximè ad sacrificium celebra-
 dum. 3.615
 Apostoli an aliquid de votis præscripserunt. 2.99
 Apostoli ab humano quodam amore in Christum, ad spiri-
 tualem abstrahuntur. 3.339
 Apostoli certis vicibus Christum proni adorabant; aliàs au-
 tem mente, & animo illum venerabantur. 3.610
 Apostoli in vltima cœna facti sunt sacerdotes; Episcopi au-
 tem post resurrectionem Domini. 2.200. 5. pag. 7. & 55.
 Apostoli consecrandi, & absoluendi potestatem acceperunt.
 1.137
 Apostoli baptizati sunt baptismo Christi. 2.133
 Apostoli probabiliter, baptizati sunt ante Christi passionem.
 1.137. 2.27
 Apostoli baptizabant (etiam ante Christi passionem) in no-
 mine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Lucas tamen sciens
 rem esse notissimam, per compendiũ dicere maluit, Apo-
 stolos baptizasse in nomine Christi. 2.11. 13. 14. 26. 187. & 198
 vide 4.76
 Apostoli iusserunt baptizari eos, qui fuerant baptizati ba-
 ptismo Ioannis. 1.283. 227. 111. 115. 123. 124. 125
 Apostoli fuerunt primi, qui cœperunt vsurpare ritum impo-
 sitionis manuum in ordinationibus. 5.36. 59
 Apostoli, quos manus imponendo curabant, non erat opus,
 vt scirent quomodo id fieret. 1.174
 Apostoli singulati miraculo, & beneficio receperunt gratiã
 Spiritus sancti promissam, sine vlllo medio Sacramento. 2.
 153. & 185
 Apostoli sine Sacramento cõfirmati sunt die Pentecostes ab
 ipso Deo immediatè: nō tamen sine visibili Symboli effe-
 ctum inuisibilem significante. 2.197. 5.38. 51
 Apostoli receperunt visibiliter Spiritum sanctum in forma
 D 4 ignis

- ignis; nos autem inuisibiliter per impositionē manuum.
2. 118. 158. & 185
- Apostoli eadem semper materia vsi sunt in Confirmatione;
nam semper manus imponendo signarunt Chrismate, &
vtrumque, nempe manus impositio, & signaculū Chris-
matis ad ritum eundem pertinet; licet modò vna pars,
modò altera à Scripturis, & Patribus exprimatur. 2. 186.
187
- Apostoli manus imposuerunt vt Episcopi. 2. 199
- Et eorum manus impositio erat efficacior, quàm ea, quæ
modò datur, quia cum effectu interno, videlicet gratia
gratum faciente, dabat etiam externū, & dona gratis da-
ta, linguarum & miraculorum. 2. 188
- Et hac ratione dici potest, id quod nunc fit, esse loco eius,
quod tunc fiebat, licet sit idem quoad substantiam. *ibid.*
- Apostoli cur dicantur ab Augustino manducasse panem Do-
minum, Iudas autem panem Domini. 3. 113. 114
- Apostoli iuebantur accipere Eucharistiam. 3. 62
- Apostoli, antequam scriberentur Epistolæ, & Euangelia, ni-
hil legebant ad consecrationē Eucharistiæ, & solam ora-
tionem Dominicam post verba consecrationis addebant.
3. 490. 754. 786
- Apostoli, si nihil addebant ad cōsecrationem præter Domi-
nicam orationem, necesse est, vt consecrando sacrificarēt.
3. 762
- Apostoli consecrationem panis in præcepto habuerūt. 3. 590
- Apostoli præcipui Petrus, & Ioannes, non alia de causa missi
sunt ab vno loco ad alium, vt manus imponent; nisi quia
hoc munus propriè pertinet ad primum gradum Ecclē-
siasticum 2. 156. 198. & 203
- Apostoli vt plurimum rebus noxiis natura sua, aut certè non
salutaribus, utebantur ad curationem. 5. 12
- Apostolorum traditio nō minoris auctoritatis est apud nos,
quàm Scriptura. 2. 52. 56
- Regula cognoscendi quando aliquid manat ex traditione
Apostolica. 3. 785
- Apostolorū traditio in Sacramento Confirmationis quanti
facienda. 2. 169. 189. vide Patres qui fuerunt prope tempo-
ra Apostolorum. 2. 149. & seq.
Apo-

- Apostolorum Synaxis. 3. 808
- Apostolorum tempore, communitio populi sub vna specie, ipsi autem sub vtraque specie consecrabant. 3. 565
- Apostolorum affectus erga Eucharistiam. 3. 257
- Apostolorum vnctio, de qua Marci 6. referebatur solum aut præcipue ad curationem morbi corporalis; non autem illa erat Sacramentum extremæ vnctionis. 5. pag. 7
- Apostolorum tempore, quis fuerit ritus, quæue ratio reconciliandi eos, qui post Baptismum lapsi fuerant. 4. 74
- Apostolorum Missa in priuatis domibus. 3. 801. 804
- Apostolorum, & Episcoporum, licet proprium sit ministerium verbi: tamen omnibus licet. 2. 45
- Apostolis solis, an dictum à Domino, Euntes docete, &c. 2. 45. 47.
- Apostolis simpliciter & absolutè succedunt soli Episcopi. 2. 198. 200.
- Apostolis dictum est Domino, Hoc facite in meam cõmemorationem. & eo mandato, ordinati sunt primi Sacerdotes Testamenti noui. 3. 513. 514
- Apostolis solis dictum est, Bibite ex hoc omnes. 3. 80. & seq. vide etiam 3. 85.
- Apostolis Christus dedit totum Sacramentum sub vtraque specie. 3. 581. 582. & 575
- Apostolis iussit Dominus facere quod ipse fecit, videlicet sacrificium sub specie panis, & vini. 3. 663. & sequentibus. vide etiam 3. 659.
- Apostolis non videtur fuisse in vsu vocabulum Hebraicum מִסָּפָה Missa. 3. 616
- Apostolis dedit Christus potestatem ligandi, & soluendi, vt ipse à Patre acceperat. 4. 313
- Apostolis, & successoribus commissa cura gubernandi Ecclesiam. 5. 225
- Apostolis, qui rudes, & simplices erant, & instituebantur vt Magistri totius humani generis; omnia vel clarissimè proponebat Christus, vel obscurius dicta, continuò explicabat. 3. 65
- Apostolis carituris conspectu Christi, promisit Dominus Spiritum sanctum. 3. 130

- Apostolos vfos esse Chrismate in Confirmatione, constat. 2.
162. 182. 186.
- Apostolos (vt etiam aliquando Prophetas) & institutores
Religionum licet Deus elegerit ignobiles, & imperitos;
eostamen instruit diuina sapientia, & aliis ornamentis.
3. 331.
- Apostolos qua ratione ausus sit excommunicare, nouorum
paradoxorum seminator Lutherus. 3. 519. & 520
- Apostolos in particulari alicui lapsio post Baptismum, Abso-
lutionem impendisse, vel multam imposuisse post enu-
merationem peccatorum, an legamus. 4. 77. 260
- Apostolos, eorumque successores iudices à Dño in Ecclesia
constitutos in causis pœnitentium probatur. 4. 244. & seq.
- Apostolos misit Christus, quemadmodum ipse à Patre mis-
sus fuerat. 4. 324
- Apostolos misit Christus ad reconciliandos homines Deo,
ad Euangelium prædicandum, & ad Ecclesiam propagan-
dam. ibid.
- Apostolos misit Christus non ad delicias, sed ad crucem. ibid.
- Ab Apostolis ad nos manauit ritus sacrificandi pro mortuis.
3. 784. similiter oratio pro defunctis in sacrificio Missæ. 3.
861. & traditio de vnctione sacerdotali. 5. 61
- In Apostolica auctoritate continebatur omnis Ecclesiasti-
ca potestas; erant enim Christiani, membra Ecclesiæ, Sa-
cerdotes, summi Sacerdotes, & summi in toto orbe terra-
rum. 2. 199
- Pro peccatis Apostolorum Christus obtulit in cœna sacrifi-
cium. 3. 766

Aqua.

- AQUA, quas proprietates habeat. 2. pag. 8
- Aqua non est procreata à Dæmone, vt Manichæi & Marcio-
nistæ impiè dixerunt. 2. pag. 7
- Aqua significat gratiam Spiritus sancti. 3. 49
- Aqua significat populum. 3. 480. 483. 484
- Aqua aliquãdo sumitur pro mortificatione peccatorum. 2. 17
- Aqua & sanguis ex latere Christi, quid significarunt. 1. 66.
2. 18. 303.
- Aqua lustrationis quæ fuerit. 1. 196
Aqua

Aqua initio mundi à Spiritu sancto vitalem quandam vim accepit, vt animalia procrearet. 1. 195. & similia. 1. 200.

201.

Aqua paucos quosdam saluos fecit tempore Nœ. 1. 193

Aqua Baptismi.

Vide v. Baptismus.

Aqua vera & naturalis est materia idonea baptismi. 2. 3

Aqua vt est res permanens, non est Sacramentum baptismi, sed ablutio. 3. 431

Aquę nomine declaratur effectus Spiritus sancti; qui est mundare. 1. 190

Aquę lauacro dicimur mundari. 1. 193

Aquę baptismalis consecratio, & virtus. 1. 98. 104. 107. 108. 199. 200. 201. 203.

Aquę benedictio, non est de essentia baptismi. 3. 431

An Dominus benedixerit aquas baptismi. 3. 69

Aquę consecratio in baptismo, est vna ex cæremoniis, quæ baptismum comitantur. 2. 142

Aquis dedit vim sanctificandi Christus, cùm in Iordane baptizaretur. 1. 209. 2. 27. 120. & 131

AQUA benedicta non est Sacramentum. 1. 17. 51. & 296. vide in v. Sacramentum, similia huic non esse Sacramenta. 1. 250. 258. 259. vsque ad 263.

Aqua benedicta, est ad delenda peccata venialia, & ad Dæmones coercendos. 1. 51. 316. vide etiam 1. 322. & 328

Aquę benedictio ad quod genus cæremoniarum reuocetur. 3. 316

Aquę benedictio inter Apostolicas traditiones numeratur. 3. 316.

Aquę benedictæ asperio, diebus Dominicis ad Missam adhibetur. 3. 316

AQUA vino miscenda in sacro calice. & Christum hoc instituisse asserunt Patres. 1. 321. 3. à pag. 474. & seq. vide v. Vinum, & v. Calix.

Aqua, quæ in calice ponitur varia significat. 3. 484

Arca.

ARCAE Domini impensus est honor Deo acceptus in solenni processione, & circumgestatione. 3. 612

Argu-

- Argumenta ab auctoritate Scripturæ negatiuè, ab hæreticis magnifieri solet, & debet. 1. 97
- Argumenta negatiua. 3. 740. 751. 4. 765. 814
- Argumentum à genere ad speciem, negatiuè valet, affirmatiuè non valet. 1. 213
- Argumentum à figuris, quando sit reiiciendum, & quando non. 3. 669
- Argumentum ductum ex allegoriis, quam vim habeat ad veritatem confirmandam. 4. 260
- Argumentum à contrario sensu, non cōcludit, nisi rectè accipiantur contraria. 5. 195
- Argumentum à simili in legibus prohibentibus non solet valere. 5. 261

Ascensio.

- ASCENSIO Christi ab eodemmet figurata. 3. 244
- Ascensio Christi super omnes cœlos. 3. 312
- Ascensionis die videntur dicta illa verba: Euntes docete omnes gentes, &c. 2. 47
- Ascensionis articulus non repugnat propriæ acceptioni verborum Eucharistiæ. 3. 67. neq; repugnat præsentia Christi in eadem Eucharistia. 3. 123. vide etiam 3. 129. 130. 340
- Quia ascensurus erat Christus in cœlû, voluit etiã relinquere suum corpus in terris in Sacramento Eucharistiæ. 3. 271

Attritio.

- ATTRITIO, quæ etiam imperfecta contritio dicitur, donû Dei est, & Spiritus sancti impulsus. 4. 39. 145. & 229
- Attritio, seu contritio saltem imperfecta, omnino necessaria est in adultis, necessitate medij, ad remissionem peccatorum, & iustificationem obtinendam. 4. 167
- Attritio cum solo Sacramenti voto, non iustificat. 4. 208
- Attritio ex timore pœnæ orta, bona, atque vtilis est. 4. 232. & sequent.
- Attritio ex timore cōcepta, quæ dispositio est ad iustificationem, & quæ Sacramento accedente, re vera iustificat, oritur ex illo timore, qui non solû opus externum peccati, sed etiam voluntatem peccandi coërcet. 4. 231
- Attritio sola sine Sacramento non sufficit ad iustificationem, cum Sacramento autem absolutionis, sufficit. 4. 236

S. Augu-

S. Augustinus.

- S. Augustinus* multa mysteria fidei seignorare confessus est. 1. 225
- Multas differentias tradidit inter legem veterem & novam. 1. 23 2. 233
- S. Augustini* humilitas. 4. 206
- S. Augustinum* fidem actualē tribuisse infantibus in Baptismo (quod sensit Lutherus) est omnino temerarium mendacium Martini Kemnitij. 2. 72
- Eiusdem Kemnitij insigne mendacium est, *S. Augustinum* asserere peccatum in Baptismo remitti, non ut non sit, sed ut non imputetur. 2. 82
- S. Augustino* præcipuo auctore, compositi sunt *Canones Concilij Mileuitani*. 5. 189

Azymus panis.

vide v. Panis. & v. Pascha.

- Azymus* panis, rectè panis vocari potest. 3. 470
- Azymus* panis non differt specie à fermentato, & in utroque potest confici Sacramentum. 3. 471
- Azymo* pane, sæpe Deus usus est, ad varia mysteria significanda. 3. 471
- Azymo* pane, atque etiam fermentato utebantur Iudæi in rebus sacris. 3. 472
- Azymo* pane uti ad Sacramentum Eucharistiæ cõficiendum non est iudaizare, sed implere Iudaismi figuras. 3. ibid.
- Azima* Iudæorum an Christianis comedere liceat. 3. 469
- Azymorum* diem festum non posse apud Hebræos celebrari die 2. 4. vel 6. non fuit in usu tempore Christi, sed est traditio multò recentior. 3. 460. 461. vide etiam 3. 452. 453. 469. 470.
- In die festo *Azymorum* prohibebantur omnia opera servilia. 3. 452. 463
- Sit ne *Azymo* pane, an fermentato Sacramentum Eucharistiæ cõficiendum. 3. à pag. 450
- Item an sit à Christo institutum Sacramentum in *azymo*, vel fermentato, referuntur sententiæ. 3. 452. & seq. probatur veritas de *Azymo*. 455. Soluuntur argumenta Græcorum, & aliorum. 3. 463
- B.